

Kaynakça Bilgisi: Geyik, Ş., Çalışkan, Y. M., & Bay, D. N. (2019). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okul Algılarının Belirlenmesi. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-17.

Citation Information: Geyik, Ş., Çalışkan, Y. M., & Bay, D. N. (2019). Identifying the School Perception of Pre-School Children. *Ihlara Journal of Educational Research*, 4(1), 1-17.

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ OKUL ALGILARININ BELİRLENMESİ¹

Şuheda GEYİK², Yadigar Melihan ÇALIŞKAN³, Döndü Neslihan BAY⁴

Öz

Okul öncesi dönemde çocuklar eğitim sürecine girmeleri ile ailelerinden ilk kez ayrılmakta ve aile bireyleri dışında başta öğretmen olmak üzere diğer yetişkinlerle ve akranlarıyla etkileşime girmeye başlamaktadır. Bu bağlamda çocuk çevresindeki kişilere yönelik geliştirdiği algılarının yanı sıra okula karşı da algılarını geliştirmeye başlamaktadır. Ortaya çıkan ve gelişen bu algı olumlu olabildiği gibi çocuğun etkileşimleri sonucunda olumsuz yönde de olabilmektedir. Araştırmada okul öncesi dönemde çocukların nasıl bir okul algısına sahip olduklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çocukların okul algılarının anasınıfı ve anaokuluna devam etme durumlarına ve cinsiyet faktörüne göre değişimleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma ise gözlem, görüşme ve doküman incelemesi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı bir yaklaşımdır. Bu araştırmada da nitel veri toplama yöntemlerinden gözlem, görüşme ve doküman incelemesi kullanılmıştır. Çocukların kendisiyle, aileleriyle ve öğretmenleriyle görüşmeler yapılmış, okul algılarını ortaya koyabilmek için çocuklardan birer hafta arayla okulunu ve okulunda kendisini çizmeleri istenmiş, resimler doküman olarak incelenmiş ve çocukların sınıf içerisinde etkinliklere katılımları araştırmaacılar tarafından gözlenmiştir. Araştırmaya bir anasınıfı ve anaokulundan birer sınıf, her sınıftan da 10 çocuk olmak üzere toplam 20 çocuk araştırmaya katılmıştır. Araştırmada görüşme, gözlem ve çocukların resimlerinin incelemesi sonucunda 20 çocuktan 12'sinin okul algılarının olumlu yönde olduğu, 8 çocuğun ise olumsuz okul algısına sahip olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçları çocukların okul algılarının anaokulu ve anasınıfına devam etme durumuna ve cinsiyetlerine göre farklılaşmadığını sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Algı; okul algısı; okul öncesi; resim analizi

IDENTIFYING THE SCHOOL PERCEPTION OF PRE-SCHOOL CHILDREN

Abstract

In the early childhood education period, children are separated from their families for the first time as entering the course of education and they start to interact with other adults, mainly teachers, outside of their family circle and their peers. In this context, children are beginning to develop their perceptions towards the school besides their developing perceptions of the people around them. While this perception that emerges and develops can be

¹ Bu çalışma 13. Okul Öncesi Eğitimi Öğrenci Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Bağımsız Yazar, suheda_gyk@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3911-012X>.

³ Bağımsız Yazar, yadigarc9@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6048-185X>.

⁴ Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Eskişehir, Türkiye, bayneslihan@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2656-0458>.

positive, it can also be negative as a result of the child's interactions. It was aimed to determine what kind of school perception the children have in the early childhood education period. For this purpose, it has been tried to reveal the changes in children perceptions of school according to gender factor and whether they continue pre-school and kindergarten. The qualitative research method was used in the research. Qualitative research is an approach that uses qualitative data collection methods such as observation, interview, and document review. In this research, observation, interview and document review from qualitative data collection methods were used. The children by themselves, their parents and their teachers were interviewed; in order to reveal their perception of school the children were asked with a week in between to draw school and themselves in school; the pictures were reviewed as a document and the participation of the children in the class activities were observed by the researchers. A total of 20 children including one kindergarten and one pre-school class, 10 children from each class, participated in the research. As a result of interviews, observations, and reviews of children's' drawings, it was seen that 12 out of 20 children had their school perceptions in a positive direction and 8 children had negative school perceptions. The results of the research revealed that the children's' perceptions of school do not differ based on whether they continue pre-school and kindergarten and their gender.

Keywords: Perception; school perception; preschool; drawing analysis

GİRİŞ

Okul öncesi dönem, çocukların gelişimlerini büyük ölçüde tamamladığı, ailesinden farklı kişilerle ilk iletişimlerini kurduğu, bu sayede kişilere ve hayata karşı ilk algılarını oluşturduğu dönemdir. Oluşan bu algının ne yönde olduğu önemlidir (Ayaydın, 2010). Çocuğun evinden sonra karşılaştığı okul ortamına karşı pozitif algılar oluşturması ve okul sevgisi kazanması sağlanmalıdır (Aksoy ve Baran, 2010). Çocuk için yeni olan okul ortamına çocuğun uyum sağlamasını etkileyen birçok unsur bulunmaktadır. Bu unsurlardan en önemlileri öğretmenler, aile tutumları ve çocukların akranlarıyla kuracağı ilişkidir (Başaran, Gökmen ve Akdağ, 2014). Özellikle öğretmen-çocuk ve çocuk-çocuk arasındaki ilişki sınıfta yapılan etkinlikler ve okul öncesi eğitim programının uygulanması oluşacak olan okul algısı açısından oldukça önemlidir (Uysal, Aydos ve Akman, 2016). Bu bağlamda okul ve sınıf ortamı çocuğun okula uyum sürecini etkilemektedir (Başaran, Gökmen ve Akdağ, 2014). Eğitim uygulamalarında çocukların ilgilerini çeken etkinliklerin bulunması, onları aktif tutan ve düşüncelerini sağlayan yöntem ve tekniklerin kullanılması, çocukların okula uyumlarını olumlu yönde desteklemektedir (Kaya ve Akgün,2016). Olumlu okul algısı olan çocuklar okul öncesi dönemden itibaren okulu sevme, etkinliklere katılma, arkadaşları ve öğretmeniyle iyi geçinme, mutlu birer birey olma gibi davranışlar sergilerken, okul algısı olumsuz olan çocukların bu durumun tam tersi olarak mutsuz oldukları, okula gelmek istemedikleri ve etkinliklere ilgisiz davranışlar sergiledikleri gözlemlenmektedir (Özdemir ve Kalaycı, 2013). Dolayısıyla okula karşı pozitif algının oluşturulması, çocuğun okula uyum sürecine de büyük oranda katkı sağlamaktadır (Koçyiğit, 2014).

Çocuğun algıları, bulunduğu ortamın kendisinde oluşturduğu izlenime ve kendi iç dünyasına göre değişebilmektedir (Aksoy ve Baran, 2010). İnsanlar kendilerini ifade edebilmenin bir yolu olarak sözel ifade biçimini kullanırlar. Fakat bu beceri çocuklarda yeteri kadar gelişmemiştir (Koçyiğit, 2014). Çocuğun kendini dil becerisi yönünden rahatlıkla ifade edemediği durumlarda en fazla tercih ettiği ve duygu, düşünce ve hayallerini ifade edebilmesinin en özgün yollarından biri resimdir (Yavuzer, 2016). Aynı zamanda resim çizmek çocukların duygu ve düşüncelerini yansıttığı, eğlenceli ve kolay bir yoldur (Skybo, Wenger ve Ying, 2007). Bu nedenle resim çocuklarda hem bir iletişim aracı hem de algı, beceri ve yaratıcılıklarının ortaya çıktığı, duygularını yansıtabildikleri ve çizerken rahatlamalarını sağlayan önemli bir unsurdur. Çocuk isteklerini, özlemlerini, eksikliklerini, korkularını, onu sevindiren ve meraklandıran unsurları, hayallerini ve algılarını resim yoluyla dışa vurur. Bu dışavurumları her zaman net ve anlaşılır olmayabilir. Kullandığı semboller, çizgiler ve renkler birer ipucudur (Aksoy ve Baran, 2010; Yukay, Yüksel, Canel, Mutlu, Yılmaz ve Çap, 2015; Artut, 2017; Diğler, 2017). Kendini sözel

olarak ifade edemeyen okul öncesi dönem çocuklarında resim, çocuğun iç dünyasının yansımada ve hakkında ayrıntılı bilgi sağlanmasında önemli bir araçtır (Halmatov, 2017).

Çocuk ve resim sürekli değişen ve gelişen bir olgu olduğu için resim aynı zamanda çocuğun kendini ve çevresini tanımasına, algılamasına ve bunları betimlemesine yardımcı olan bir araçtır. Çocuğun resim algısı ve kullandığı çizgiler her yaş döneminde gelişim düzeylerine göre farklılık gösterir. Lowenfeld, bütün öğrencilerin 'evrenselden tikele' doğru bir gelişim içinde olmalarını varsayarak, resimsel gelişimlerine ilişkin sınıflandırma yapmıştır. Lowenfeld'in yapmış olduğu, halen kabul gören ve en sistematik sınıflandırması karalama evresi (2 ile 4 yaş arası), şema öncesi evre (4 ile 7 yaş arası), şematik nevre (7 ile 9 yaş arası), ergenlik öncesi evre (9 ile 11 yaş arası), mantık çağı (11 ile 13 yaş arası), ergenlik krizi (13 yaş ötesi) şeklindedir (Ercivan Zencirci, 2012).

Çocuğun karalama ve şema öncesi dönemini kapsayan okul öncesi dönem çocuklarında çizgiler ilk olarak nokta vuruşlar olarak başlar. Sonrasında basit çizgilerden karalama dönemine geçen doğal bir süreç ile devam eder (Ercivan Zencirci, 2012).

Okul öncesi dönem çocuğunun duygu ve düşüncelerini yansıtmak için kullandığı resim yoluyla okul algısını saptamak mümkündür. Çocuğun resimlerini anlamak ve değerlendirebilmek için renklerin ve çizimlerin ne ifade ettiğini yorumlamak gerekmektedir (Halmatov, 2017).

Çocukların resimlerinde dikkat edilecek bazı hususlar kullanılan renkler, insan figürü, okul figürü ve resmin genel özellikleri olarak sınıflandırılabilir. Çocukların kullandıkları renkler değişim göstermektedir. Karalama evresinde çocuklar kâğıt üzerinde belli olabilecek, ellerine geçen herhangi bir rengi rastgele alıp kullanırken, şema öncesi dönemde renkleri gerçeğe bağlı kalmaksızın içindeki duygulardan hareketle kullanırlar (Ulutaş, 2015). Bu dönemden sonra çocukların kullandıkları renkler kendilerinin psikolojik durumlarını da ifade eder. Bu nedenle çocuklar resim yaparken özgür bırakılmalıdır (Savaş, 2014). Böylece çocuk içinde barındırdığı duygu ve düşünceleri resme istediği gibi yansıtabilecektir.

Kullanılan renk seçimleri çocukların duygu ve düşüncelerini yansıtmada en belirgin araçlardandır. Ancak resimler incelenirken çocuğun bir değil birkaç resmi karşılaştırılarak incelenmelidir. 'Genellikle resimlerinde kullandığı renkler neler? Hep aynı renkleri mi kullanıyor? Yoksa o an ulaşabileceği sadece o renk mi vardı?' gibi sorular göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.

Araştırmalara göre sıcak renkleri kullanan çocukların daha mutlu, uyumlu, paylaşımcı; soğuk renkleri kullananların ise daha huysuz, iddiacı uyum sağlamakta zorlanan, paylaşmaktan kaçınan çocuklar olduğu ortaya çıkmaktadır (Savaş, 2014). Bu nedenle çocukların resimlerinde genellikle kullandığı renklere dikkat edilmelidir. Bazı renklerin anlamlarına yönelik yorumlar aşağıda verilmiştir.

Kırmızı: Saldırganlık ve öfke ifadesi olabilir (Savaş, 2014). Çocuk resimlerinde kırmızı rengi ağırlıkta kullanıyorsa bulunduğu duygu durumunun endişeli ve stresli olduğunu anlamını çıkarabilir. Ayrıca kullanılan kırmızı rengi çocuğun çevreden ilgi görme ihtiyacını da işaret edebilir (Halmatov, 2017).

Turuncu: Düşmanlık ve endişe duygusunu yansıttığı anlamına gelebilir (Savaş, 2014; Halmatov, 2017).

Sarı: Sarı rengi olumlu duyguları ifade eder. Canlılığın rengidir (Savaş, 2014).

Pembe: İnsana dinginlik veren bir renktir. Daha önce yaşanan bir sıkıntının düzeldiği anlamına gelebilir (Savaş, 2014).

Mavi: Kendi duygularını kontrol edebilen, sakin ve uyumlu kişilikleri ifade edebilir (Savaş, 2014).

Yeşil: Kendine güven duygusunu ifade eder. (Savaş, 2014). Eğer yeşil rengi gerçek dışı bir şekilde kullanılmışsa bu güvenlik hissine ihtiyaç, sakıncalı durumlardan kaçınma isteğini gösteriyor olabilir (Halmatov, 2017).

Mor: Ebeveynlerden beklenen destek, güven ve yardımına ihtiyaç duyulduğu anlamına gelebilir (Savaş, 2014). Fazla kullanılması yöneltme, iktidar arzusunu simgeliyor olabilir.

Kahverengi: Sevgi ve ilgi özlemine, anne-babanın desteğine ve korumasına ihtiyaç duyulduğu anlamına gelebilir (Savaş, 2014). Gerçeğe uygun kullanılmadığında duyguları net ifade edememeye, duygusal olgunluğa erişememeyi ifade edebilir (Halmatov, 2017).

Siyah: Depresif duygu durumu, içsel bunalım, saldırganlık hallerini dizginleme çabası, bu duyguları dışarı yansıtamayıp kendine yöneltme halini ifade ediyor olabilir (Halmatov, 2017).

Bir diğer dikkat edilecek unsur insan figürüdür. Çocuk resimlerinde insan figürlerinin her birinin bir anlamı olmakla birlikte bu detaylar yorumlanırken çocuğun içinde bulunduğu sosyal çevre, gelişim dönemi ve fiziki özellikleri dikkate alınmalıdır. Aşağıda insan vücudunun bazı bölümlerinin resim içerisindeki anlamları verilmiştir.

Kafa: Kafa, resimde zeka ile ilişkilendirilir. Resimde büyük kafa çizimi çocuğun ailesi tarafından zeki görülmediğini, küçük kafa resmi ise içe kapanıklığı ve düşüncelerinin önemsenmediğini gösterir (Atasoy, 2016).

Ağız, kafa çizimlerinde bakılması gereken önemli bir semboldür. Ağız iletişimi ve aynı zamanda saldırganlığı ifade eder (Halmatov, 2017). Açıkağız iletişime geçmeyi, kapalı ağız konuşmaktan kaçınmayı ifade eder. Ağız büyükse ve dişler görünüyorsa bu sözel saldırganlığa işaret etmektedir (Atasoy, 2016).

Kafanın üzerine çizilen gözler duyguları ifade eder. Özenle çizilen gözler aşırı gözlemciliğe, küçük çizilen gözler ise iletişimsizlik ve içe dönüklüğe işaret edebilir (Halmatov, 2017).

Kafa üzerindeki bir diğer sembol olan burun ise benlik kavramıyla ilişkilendirildiği gibi çocuğun içinde bulunduğu gelişim dönemine göre cinsellikle de ilişkilendirilebilir Atasoy (2016). Burnun olduğundan büyük çizilmesi benlik algısının yüksek olduğunu, olduğundan küçük ya da çizilmeyişi ise benlik algısının yetersizliğini gösterir (Savaş, 2014). Yine burnun olduğundan büyük ya da küçük çizilmesi cinsel saplantıların olduğunu da gösterebilmektedir.

Boyun: Boyun dürtü kontrolüyle ilişkilendirilir (Halmatov, 2017). Belirgin bir boyun çizimi iyi bir dürtü kontrolünü, boynun belirsiz çizimi ya da olmayışı duygu ve öfke kontrolünde bir problem olduğunu gösterir (Savaş, 2014). İnce ve uzun boyun sıkı bir dürtü kontrolü olduğunu gösterirken bu duruma genellikle tek çocuk olarak baskıcı bir ailede büyümüş çocukların resimlerinde rastlanmaktadır.

Kollar ve Eller: Kollar ve eller, çocuğun çevre ile olan iletişimine dair bilgi verir. İnsan figüründe kollar bedene bitişik çizilmişse içe dönüklüğü, iki yana açık çizilmişse iletişime açık olmayı ifade eder (Atasoy, 2016). Kolların çizilmemesi, küçük çizilmesi, arkaya saklanması ya da bağlanması iletişim problemine işaret eder (Savaş, 2014).

Eller dış dünya ile olan bağlantıyı anlatır. Büyük çizilen eller sosyal hayata uyumu ve kontrolü sağlamaya çalıştığını gösterir. Ellerin arkaya saklanmış ya da cebe koyulmuş şekilde çizilmesi tırnak yeme, çalma gibi davranış problemleri olan çocuklarda suçluluk duygusunun bir yansıması olarak görülmektedir (Savaş, 2014). El çizimlerinde parmakların çok sayıda çizilmesi aşırı hırslı olmaya, eksik çizilmesi hırs eksikliğine işaret eder (Halmatov, 2017). Çocukların el çizimlerinde nadir olarak tırnak çizdikleri görülmekle birlikte uzun tırnakların saldırganlık eğilimine işaret ettiği düşünülmektedir Savaş (2014)

Bacaklar ve Ayaklar: Bacaklar ve ayaklar çocukların kendi ayakları üzerinde durma çabasını sembolize eder (Atasoy, 2016). Bacakların ve ayakların olduğundan büyük çizilmesi özgüvene, küçük çizilmesi ise özgüven yetersizliği ve güvensizliğe işaret eder (Savaş, 2014).

Sağ ayak çocuğun dış dünyaya karşı duruşunu temsil ederken sol ayak aile içindeki duruşunu temsil eder (Halmatov, 2017). Ayrı yöne bakan ayaklar kararsızlığı, iki ayakta sağa doğru bakıyorsa çocuğun geçmişe yönelik yaşadığını ve her iki ayakta sola doğru bakıyorsa geleceğe yönelmenin bir ifadesi olarak kabul edilir (Savaş, 2014). Geniş açılmış olarak çizilen ayaklar umursamazlığa işaret ederken ayakların olmayışı hareketsizliği işaret edebilmektedir (Halmatov, 2017).

Gövde: Gövde temel gereksinimlerin merkezi olarak görülmektedir (Halmatov, 2017). Gövdenin ve omuzların yumuşak hatlarla çizilmiş olması bireyin yumuşak bir mizaca sahip olduğunu, sert ve köşeli çizimi ise saldırgan dürtülere işaret eder (Savaş, 2014). İnce uzun gövde çizimi içe dönük ve iletişim bakımından sınırlılığı gösterir. Gövdenin aşırı büyük çizilmesi doyuma ulaşmamış bir takım gereksinimlerin varlığını gösterirken aşırı küçük gövde çizimi yetersizlik duygusunun varlığına işaret eder (Halmatov, 2017).

Çocuk resimleri için bir diğer önemli unsur okul figürüdür. Çocukların resimlerinde bina çizimlerinin çoğunun kare olduğu görülmektedir. Kare, çocuk resimlerinde sınırları ve dengeyi temsil etmektedir. Bunun yanında kare çizilen ev, bina, okul çizimlerinde üstte bir de üçgen çatı görülmekle birlikte kapı, pencere, baca gibi unsurlarda yer almaktadır (Savaş, 2014). Bazı okul figürlerinin detayları ve anlamları aşağıda verilmiştir.

Çatı: Çocuk resimlerinde çatı, güvenin aynı zamanda hayal dünyasının sembolüdür (Savaş, 2014). Hayal dünyası geniş olan ve bazı gereksinimlerini fantezi aracılığıyla karşılayan bireyler hakkında bilgi verir (Halmatov, 2017). Çatı çiziminin genel resme uygun olmayan bir kalınlıkta çizilmesi kaygıyı, silik bir şekilde çizilmesi ise hayal üzerinde aşırı denetim olduğu konusunda bilgi vermektedir.

Baca: Çocuk çizimlerindeki baca, çocuğun duygusal olgunluğuna işaret eder. Duygularını rahatça ifade edebilen çocukların resimlerinde bacadan duman çıktığı görülmektedir. Baca resmi başka bir ifadeyle içsel duyguların dışavurumudur (Savaş, 2014). Bacadan çıkan duman o yerde sıcaklık olduğunu gösterebilir. Dumanın fazla çıkması gerginlik durumunu, belirsiz olması ise sıcaklık konusunda eksiklik olduğunu gösterir. Çocuğun içinde bulunduğu döneme göre resimlerindeki baca çizimi cinsellikle alakalı da yorumlanabilir. Bacanın olmayışı ya da aşırı vurgulanması fallik dönemle ilgili karmaşa hakkında bilgi vermektedir (Halmatov, 2017).

Pencere: Pencere bize iletişimle ilgili bilgiler verir. Çocuk çok fazla ve açık pencere resmi çizerken iletişime açık olduğunu ve düşüncelerini rahat ifade edebildiğinin sinyallerini verir. Kalın çizgili pencere resmi iletişim için fazlaca uğraşın olduğunu, kapalı çizilen pencere resmi ise çevre ile iletişimde kaygılı olduğunu gösterir (Halmatov, 2017). Pencerede perde olması iletişimde ön planda olmamayı, hiç pencere çizilmeyişi ise yabancılaşmayı işaret eder.

Kapı: Kapı ev ya da okulun dış dünya ile bağını temsil eder. Geniş kapılar dış dünya ile ilişkinin iyi olduğunu, dar ve küçük kapılar ise iyi olmadığını gösterir (Savaş, 2014). Aynı zamanda çizilen kapının büyük olması başkalarına bağımlılığı, küçük olması ise sosyal konularda yetersizliği gösterebilmektedir. Kapının açık olması ulaşılabilirliği, kilitli olması ise şüphelik ve güvenlik eğilimlerini gösterirken kapının olmayışı kendini açmada yaşanan zorluğu ifade etmektedir (Halmatov, 2017).

Çocukların resimlerinde görülen ve ortak özellik gösteren bazı özellikler bulunmaktadır. Bunlar düzleme, tamamlama, boy hiyerarşisi ve saydamlık özellikleridir. Bu özellikler sırasıyla aşağıda verilmiştir.

Düzleme özelliği: Genellikle 5-7 yaş aralığında görülen, çocuğun düz bir zemine yerleştirilecek nesnelere düz olması gerektiği algısından kaynaklanan bir özelliktir (Çiçekler ve Koruklu, 2013). Örneğin, çizilen resimlerde arabanın tekerlerinin dördünün de yana yatık görülmesi, masada oturan kişilerin yatık vaziyette masanın etrafında çizilmesi gibi (Artut, 2017).

Tamamlama özelliği: Çocukların varlıkları görünen haliyle değil kendi zihinlerinde olan, bildikleri haliyle çizmeleridir (Artut, 2017). Örneğin, çocuk bir masanın iki bacağını gördüğü halde dördünü birden çizmesi, evi çizerken etrafına ağaç, çiçek, kuşları da çizmesi ya da yan profilden bakan birinin iki gözünü birden çizmesidir (Çiçekler ve Koruklu, 2013).

Boy Hiyerarşisi özelliği: Çocuk kendisi için önemli olan, duygusal bağ kurduğu, değer verdiği kişi veya nesnelere kâğıdın orta kısmına büyük ve daha özenli, ayrıntılarıyla canlı renkler kullanarak çizer ve boyar. Bunun tam tersi olarak çocuklar çizimleri zorunlu olan ama sevmedikleri kişi veya nesnelere daha küçük, özensiz ve gelişmiş güzel olarak çizebilirler (Artut, 2017).

Saydamlık özelliği: Çocuk resmi çizerken aslında görmediği şeyleri görüyormuş gibi bütün şeffaflığıyla çizer. Örneğin, denizin dibini görüyormuş gibi balıkları, yosunları çizmesi ya da bir evin dıştan içi görünüyormuş gibi içinde oturanlar, koltukları vs. çizmesidir (Artut, 2017)

Okul öncesi eğitim, okulu çocuğa sevdirmek, çocuğun ilgi ve merak ihtiyacını gidermek, okula karşı pozitif algılara sahip olmasını sağlamaktır. Aynı zamanda sonraki eğitim hayatında da bu algının pozitif şekilde devam etmesini desteklemektir (Artut, 2017). Öncelikli olarak bir çocuğun okul öncesi kurumuna geldiği andan itibaren okulu nasıl algıladığının belirlenmesi çok önemlidir. Çocukların okul algılarının belirlenmesinde çeşitli araçlar kullanılır. Bunlardan bir tanesi de resimdir.

Resimlerin yorumlanmasında dikkat edilmesi gereken hususlara bakıldığında resmin çocuğun iç dünyasını yansıtmada önemli bir araç olduğu görülmektedir (Diğler, 2012; Halmatov, 2015; Artut, 2017). Bu nedenle çocuğun ailesinden sonra tanıştığı okul ortamının onda uyandırdığı duyguları ve okula karşı bakış açısını yansıtacağı resimlerin, öğretmen ve aileler için önemli bir bilgi kaynağı olduğu düşünülmektedir. Okul öncesi dönem çocuğunun okul algısının ve geçirdiği uyum sürecinin resim yoluyla incelenmesi, okul algısının önemine yönelik farkındalık oluşturulması ve bu konuda eğitimcilere farklı bakış açıları kazandırılması bakımından da önem taşımaktadır.

Okula karşı pozitif algının oluşturulması çocuğun okula uyum sürecine de etkisinin büyük olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle de okul öncesi öğretmenlerine büyük sorumluluklar düşmektedir. Öğretmen çocuğa iyi bir model olmalı, çocukta olumlu bir okul algısı oluşturabilmek için çocuğun çabalarına odaklanarak onu takdir edebilmelidir (Koçyiğit, 2014). Araştırmanın okul öncesi dönem çocuklarının okul algılarının belirlenmesinde eğitimcilere yol gösterici nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca ilgili çalışmalara bakıldığında bu dönem çocuklarının okul algılarıyla ilgili yeterli düzeyde çalışmanın yer almadığının görülmesi, araştırmanın ortaya çıkış nedenleri arasındadır. Bu bağlamda okul öncesi dönem çocuklarının okul algılarının incelenmesinin alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı okul öncesi dönem çocuklarının okulu nasıl algıladıklarını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma soruları belirlenmiştir.

-Çocukların okul algıları anasınıfı ve anaokuluna devam etme durumlarına göre nasıldır?

-Çocukların okul algıları cinsiyet faktörüne göre nasıldır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Yapılan araştırmada çocukların okula yönelik algılarını çok yönlü nitel veri toplama yöntemleri kullanarak ortaya konulması amaçlanmıştır. Nitel araştırma, her ne kadar genel bir şemsiye terim olsa da gözlem, görüşme ve doküman incelemesi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı bir yaklaşımdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada öğretmen ve aileler ile görüşmeler yapılmış, sınıf içinde çocuklar gözlenmiş ve çocuklardan okul algılarına yönelik resimler alınarak doküman incelemesi yapılmıştır.

Nitel araştırma desenlerinden durumu ortaya koyma deseninde esas olan bir duruma yönelik sonuçlar ortaya konur. Belirlenen duruma ilişkin etkenler bütüncül ve derinlemesine araştırılarak, bu durumla etkileşimlerinin nasıl olduğu kendi doğal çevresinde incelenir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durumu ortaya koyma deseni kullanılmıştır. Çocuğun okul algısının sadece çocuk yönünden değil, öğretmen ve aile yönünden de nasıl algılandığının ortaya konulması amacı doğrultusunda çok yönlü bir bakış açısıyla hareket edilmiş ve araştırma sonuçları bütüncül bir şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Katılımcılar

Bu araştırmada, ele alınan belli alt grupların özelliklerini göstermek, incelemek, bunlar arasındaki ilişkiyi bulmak ve karşılaştırma yapmak için kullanılan amaçsal örneklem yöntemlerinden benzeşik örneklemeden faydalanılmıştır. Bu yöntemde bir tabakada yer alan durum ve kolay yolla ulaşılan deneklerle çalışmak mümkündür (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016).

Araştırmaya Eskişehir Odunpazarı ilçesine bağlı olarak sosyo-ekonomik olarak benzeşik özellik gösteren bir bağımsız anaokulu sınıfı ile ilköğretim bünyesindeki bir anasınıfından 48-66 ay aralığında 10'ar çocuk olmak üzere toplam 20 çocuk araştırmaya katılmıştır.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada belirlenen durum ve etkenler arasındaki etkileşim, doğal ortamında ve birden fazla veri toplama yöntemi ile incelenmiştir. Veriler doküman, görüşme ve gözlem teknikleri kullanılarak toplanmıştır.

Çocukların okul algılarını ortaya koyabilmek amacıyla çocuklara resim çizdirmeden önce öğretmen ve ailelerle görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde çocukların okula yönelik algılarına dair öğretmen ve ailelerin görüşleri gerekli izinler alındıktan sonra 5-10 dk. sürelerle "Çocuğunuz okula gelirken nasıl hissediyor?" ve "Çocuğunuz okulu hakkında neler anlatıyor?" sorularını ailelere, "Çocuğun okulda etkinliklere katılımı nasıl?" ve "Çocuğun okula uyumu nasıl?" soruları ise öğretmenlere sorulmuştur. Görüşmeler yüz yüze yapılmış ve ses kaydı alınmıştır.

Okul öncesi dönemde yapılan etkili gözlem çocuğun gelişimi hakkında bilgi verirken yaptığı her şeyin gidişatı ve nedeni hakkında da ipuçları vermektedir (Akyol Köksal, 2015). Çocukların eğitim sürecinde olumlu-olumsuz tutum ve davranışlarına yönelik farklı etkinlik süreçlerinde birer hafta arayla iki sınıf için toplamda altı defa araştırmacılar tarafından aynı anda en az iki kişi olacak şekilde sınıf içi gözlem yapılmış ve araştırmaya katılan her bir çocuğun davranışlarının detaylı olarak yazıldığı üç gözlem

kaydı alınmıştır. Gözlemlerde çocukların duygu durumları (mutlu, neşeli, üzgün, kızgın) ve eğitim sürecine katılımda istekli ve hevesli olma durumları detaylandırılmıştır.

Çocukların okula yönelik duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilmesi için iki hafta ara ile çocuklardan okulu ve kendisini çizmeleri istenmiştir. Çizim sürecinde çocukların birbirlerinden etkilenmemeleri için mesafeli oturmaları sağlanmış, her rengi kullanabilecekleri kuru ve pastel boya seçenekleri çocuklara sunulmuş ve hiçbir müdahalede bulunulmamıştır. Çocukların resim çizme etkinliği yaklaşık 10 dk. sürmüştür. Resimler çizildikten sonra çocuklara ne çizdikleri sorulmuş ve çizdikleri figürlerin yanına not alınmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada gözlem, görüşme ve doküman incelemesi yoluyla elde edilen nitel veriler betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Betimsel analiz yöntemleri, araştırmacının çeşitli veri toplama teknikleriyle elde ettiği sonuçları özetleyerek yorumladıkları, elde edilen gözlem ve görüşmelerden doğrudan alıntılara sık sık yer verdikleri bir araştırma yöntemidir (Özdemir, 2010). Araştırmada çocukların okul algıları görüşme, gözlem ve doküman incelemesi yapılarak betimlenmiştir.

Araştırmaya katılan çocukların okul algısını belirlemek amacıyla yapılan görüşmeler doküman haline getirilmiş; araştırmacılar tarafından görüşme verileri çocuğun okul algısı yönünden olumlu ve olumsuz olarak her bir çocuk için ayrı ayrı kodlanmıştır. Benzer şekilde sınıf içi gözlemleri çocukların mutlu olma ifadeleri ve eğitim sürecine katılımda istekli ve hevesli olma durumlarına göre araştırmacılar tarafından ayrı ayrı değerlendirilerek gözlem kayıtları oluşturulmuş, her bir çocuğun okul algıları olumlu ve olumsuz olarak kodlanmıştır. Elde edilen kodlamalar tablo haline getirilmiştir.

Görsel doküman olarak elde edilen "*okulunu ve kendini çiz*" konulu resimlerde renk, okul ve insan figürleri ilgili literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından oluşturulan üç temel kritere göre kodlanmıştır. Belirlenen kriterler çocuğun *okulunu çizmesi*, *kendini çizmesi* ve *olumlu duygu renklerini* kullanılmasıdır. Her bir kriter kodlaması için bir puan verilmiştir. Ayrıca temel kriterlerin dışında belirlenen *okulunun içinde kendini çizmesi*, *arkadaşını çizmesi*, *öğretmenini çizmesi* ve *neşeli figürler çizmesi* olarak belirlenen diğer kriterler için de resimde bulunma durumuna göre artı bir puan verilerek kodlanmıştır. Üç ana kriteri bulundurma durumuna göre üç puandan az puan alan resimler, olumsuz okul algısına sahip olarak kodlanmıştır.

Güvenirlilik ve Geçerlilik

Araştırma kapsamında veri çeşitlemesi yöntemlerinin kullanılması, araştırma içinde olan bireylerin görüşlerine başvurulması ve alanda çalışan diğer araştırmacıardan kaynak edinilmesi geçerlik ve güvenirlik kapsamında alınabilecek önlemler arasındadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmada çocukların okul algılarının belirlenmesi amacıyla gözlem, görüşme ve doküman incelemesi olarak üç ayrı yöntem kullanılarak geçerlik ve güvenirlik sağlanmaya çalışılmıştır.

Kapsam geçerliliği, bir araştırmanın ölçeğinin her bir maddesinin ölçeğe ne derece hizmet ettiğini değerlendirmek amacıyla kullanılır. Hazırlanan uzman görüş formu ile alanın uzmanlarına ulaşılarak belirlenen görüşme maddelerinin değerlendirilmesi istenilip kapsam geçerliliği sağlanabilmektedir (Okçay Çam ve Baysan Arabacı, 2010). Araştırmada görüşme sorularına yönelik üç uzmandan görüş alınmış ve düzenlenmiştir.

İki araştırmacının aynı veri seti üzerinde yaptığı kodlamalar ile tanımları daha net ortaya koyabilmesi ve ortak bir vizyona ulaşabilmesi mümkündür (Arastaman, Fidan ve Fidan, 2018). Araştırmada doküman incelenmesi, üç uzmanın görüşü alınarak hazırlanan yapılandırılmış görüşme sorularından ve

gözlem kayıtlarından elde edilen verilere göre çocukların okul algılarına yönelik kodlamalar, araştırmacılar tarafından ayrı ayrı yapılmıştır. Kodlamalarda 20 çocuk üzerinden %90 oranında tutarlılık sağlanmıştır. Farklı kodlamalar için yeniden değerlendirme yapılarak uzlaşmaya varılmış ve kodlamalara son hali verilmiştir.

Çocuklardan resim örnekleri iki hafta arayla alınarak resimlerin güvenilirliği desteklenmiştir. Ayrıca güvenilirliği sağlamak için resim çizimi süresince araştırmacılar müdahalede bulunmadan sadece gözlemci olarak bulunmuştur. Araştırma bulguları çocukların resimlerinden örnekler verilerek sunulmuştur.

BULGULAR

Bu bölümde öğretmen, aile ve çocuklarla yapılan görüşmeler ve bunun yanı sıra araştırmacı gözlemleri sonucunda elde edilen bulgular, araştırma soruları doğrultusunda açıklanmış; örnekleme alınan çocukların “okulunu ve kendini çiz” temalı resimlerinin analizlerinden örnekler verilmiştir.

Araştırmanın 1. sorusu olan çocukların anaokuluna ve anasınıfına gitme durumlarına göre görüşme, gözlem ve doküman olarak incelenen resimlerin analiz sonuçları, aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Çocukların Anaokulu ve Anasınıfına Göre Okul Algıları

Okullar	GÖRÜŞME				GÖZLEM				RESİM ANALİZİ							
	Aileler		Öğretmenler		Aileler		Öğretmenler		Aileler		Öğretmenler					
	Olumlu N	Olumsuz %	Olumlu N	Olumsuz %	Olumlu N	Olumsuz %	Olumlu N	Olumsuz %	Olumlu N	Olumsuz %	Olumlu N	Olumsuz %				
Anaokulu	10	50	0	0	8	40	2	10	6	30	4	20	6	30	4	20
Anasınıfı	8	40	2	10	7	35	3	15	6	30	4	20	6	30	4	20
Toplam	18	90	2	10	15	75	5	25	12	60	8	40	12	60	8	40

Tablo 1’e göre anaokulunda, resim analizi ve gözlemler sonucu olumsuz okul algısı görülen dört çocuk (%20) için aileler olumlu algı ifadeleri kullanırken, öğretmenler sadece iki çocuk (%20) hakkında olumsuz algıya dönük ifadeler kullanmıştır. Anasınıfında ise resim analizi ve gözlemler sonucunda olumsuz okul algısı görülen dört çocuktan ikisi için ailelerin olumlu ifadeler kullandığı görülürken, öğretmenlerin üç çocuk hakkında olumsuz okul algısı ifadeleri kullandıkları görülmüştür.

Aileler ve öğretmenlerle yapılan görüşmelerde anaokuluna devam eden çocukların sayıca daha fazla olumlu okul algısına sahip olduklarını belirtmiş olmalarına rağmen, gözlem ve resim analizlerinden bu durumun farklı olduğu, söylenilenden daha fazla çocuğun olumsuz okul algısına sahip olduğu saptanmıştır. Bir diğer ifade ile ailelerin ve öğretmenlerin çocukların olumlu okul algısına yönelik görüşleri, gözlem kayıtlarında ve resim analizlerinde çocukların olumsuz okul algısı içerisinde oldukları yönünde ortaya çıkmıştır.

Görüşmelerde öğretmenlerin genel olarak çocukların okul algısı ile ilgili herhangi bir olumsuzluk görmedikleri sadece bazı çocukların okul döneminin başlarında çekimser davrandıklarına dair ifadeler kullandıkları görülmüştür. Aileler ise çocuklarının okul algılarına yönelik sorulara genel olarak çocuklarının mutlu olduğunu ve okulda yaptıklarını anlattıklarını ifade eden cümleler kurdukları, sadece anasınıfında iki ailenin çocuklarının okula gitmekte isteksiz olduğu ve okula karşı olumlu tutum içinde olmadıklarını belirttikleri görülmüştür.

Tablo 1' de ailelerin 18 çocuk için olumlu okul algısı, 2 çocuk için de olumsuz okul algısına sahip olduklarını ifade ettikleri görülmektedir. Öğretmenlerin ise 15 çocuk için olumlu, 5 çocuk için olumsuz ifadeler kullandığı görülmüştür. Resim analizinde ise 12 çocuğun olumlu, 8 çocuğun olumsuz okul algısına sahip olduğu belirlenmiştir. Olumsuz okul algısı, çocukların resimlerinde olumsuz duygu renklerinin ve karalamalarının yoğunlukla kullanılması, okulunu ve kendini çizmemesi, neşeli figürleri kullanmaması ve çizilen figürlerin karmaşık olması şeklinde görülmüştür. Olumlu okul algısına sahip olduğu düşünülen resimlerde ise çocukların belirlenen üç ana kriterin yanı sıra neşeli figürlere ve renkli çizimlere daha çok yer verdiği görülmüştür. Birer hafta arayla sınıflarda üçer kez yapılan gözlemlerde olumsuz okul algısına sahip olan çocukların etkinliklere katılmada isteksizliği, öğretmenin yönergelerine karşı motivasyonların düşüklüğü, katılımlarının ise az düzeyde olduğu görülmüştür. Olumlu okul algısına sahip olan çocukların ise daha istekli ve daha yüksek motivasyona sahip olduğu, daha neşeli ve enerjik olarak etkinlikler içerisinde yer aldığı araştırmacılar tarafından gözlenmiş ve olumlu olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 1'e bakıldığında araştırmacı gözlem sonuçları ve resim analizlerine göre 12 çocuğun olumlu, 8 çocuğun ise olumsuz okul algısına sahip olduğu görülmektedir. Anasınıfına ve anaokulu giden çocukların okul algılarının nasıl olduğuna bakıldığında her iki katılımcı grubunda da benzer şekilde 6 olumlu 4 olumsuz okul algısı sonucu ortaya çıkmıştır.

Anasınıfında, belirlenen üç ana kriteri bulundurma durumuna göre olumsuz okul algısına sahip olduğu belirlenen resim örnekleri aşağıda verilmiştir.

Resim 1. Erkek, 5 yaş

Resim 2. Erkek, 5 yaş

Resim 3. Erkek, 5 yaş

Resim 4. Erkek, 5 yaş

Resimlere bakıldığında okulunu çizmesi, kendini çizmesi ve olumlu duygu renklerinin kullanılması olarak belirlenen üç ana kriterin hepsini birden sağlayamadığı görülmektedir. Resim 1, 3 ve 4'e bakıldığında sadece "Okulunu Çizmesi" ana kriterini bulundurduğu, resim 2'de ise belirlenen ana kriterlerin hiçbirini bulundurmadığı görülmüştür. Resim 1'de çocuğun kullandığı iki renginde olumsuz duygu renkleri olduğu, aynı zamanda karalamaların ağırlıkta olduğu görülmüştür. Resim 2'de ana kriterleri sağlayamamasının yanı sıra olumsuz duygu renkleri kullanıldığı, Resim 3'de ise çocuğun çizdiği figürün net olmaması ile birlikte tek renk kullandığı görülmüştür. Resim 4'e bakıldığında ise farklı yönlerde karmaşa yaratacağı karalamaların ağırlıkta olduğu görülmüştür.

Olumsuz okul algısına sahip olduğu belirlenen bu resimlerin ortak bir özelliği de kullanılan renklerin anlamına bakıldığında olumsuz duyguyu ifade eden renkler olması ve çizilen figürlerin net olmamasıdır.

Üç ana kriterin yanı sıra okulunun içinde kendini çizmesi, arkadaşını çizmesi, öğretmenini çizmesi ve neşeli figürler çizmesi olarak belirlenen diğer kriterlerden de hiç puan alamamış olmaları olumsuz olarak değerlendirilmelerinde önemli bir etkidir.

Anaokulunda, belirlenen üç ana kriteri bulundurma durumuna göre olumsuz okul algısına sahip olduğu belirlenen resim örnekleri aşağıda verilmiştir.

Resim 5. Erkek, 5 Yaş

Resim 6. Kız, 5 Yaş

Resim 7. Kız, 5 Yaş

Resim 8. Kız, 5 Yaş

Resim 5, 6 ve 8'e bakıldığında "okulunu çizmesi" ana kriterini sağlayıp, diğer iki ana kriteri sağlayamamış oldukları görülmektedir. Resim 5'de çocuğun okulunu yanındaki figüre göre daha küçük

çizdiği, çizdiği bu figürün de büyük, detaylı ve ürkütücü olduğu görülmektedir. Resim 6'ya bakıldığında çizimin karalamalardan oluştuğu ve bu yaş grubuna göre figürlerin daha net olabileceği göz önünde bulundurulduğunda, figürlerin hiçbir netlik ifade etmediği görülmüştür. Resim 7'de ise okulunu çizmesi ve kendini çizmesi ana kriterleri olmasına rağmen olumsuz duygu ifade eden renklerin yoğunlukta kullanılması ve araştırmacı gözlemlerinin de bu sonucu desteklemesi sonucunda çocuğun olumsuz okul algısına sahip olduğu kanısına varılmıştır. Resim 8'e bakıldığında ise ana kriterleri sağlayamaması ile birlikte ilgili literatüre bakıldığı zaman, endişeli duyguyu yansıtan turuncu renginin yoğun olarak kullanmış olduğu görülmüştür.

Olumlu okul algısına sahip olan çocukların üç ana kriterle birlikte diğer kriterler arasından anasınıfındaki çocukların çoğunluğunun neşeli figürler kullandığı, anaokulundaki çocukların çoğunluğunun ise okul içinde kendini çizdiği görülmüştür. Olumlu okul algısına sahip olduğu düşünülen çocukların resimlerden bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

Anasınıfı

Resim 9. Kız, 5 Yaş

Resim 10. Kız, 5 Yaş

Anaokulu

Resim 11. Kız, 5 Yaş

Resim 12. Kız, 5 Yaş

Anaokulu ve anasınıfında olumlu okul algısına sahip olduğu düşünülen çocukların verilen çizimlerine bakıldığında okulunu çizmesi, kendini çizmesi ve olumlu duygu renklerini kullanması ana kriterlerini barındırdığı görülmektedir. Resim 9, 11 ve 12'ye bakıldığında çocukların okulun içinde kendini çizdiği,

resim 10' da dâhil olmak üzere hepsinin ana kriterlerin yanı sıra diğer kriterlerden olumlu duygu renkleri ve neşeli figürleri kullanması yönünden artı puanlar aldıkları görülmektedir.

Araştırmanın 2. sorusu olan okul algısının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla gözlem ve resim analizleri sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2. Okul Algısının Cinsiyete Göre Değişimi

OKUL ALGISI						
Cinsiyet	Olumlu		Olumsuz		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Kız	8	73	3	27	11	100
Erkek	4	44	5	56	9	100

Araştırmaya katılan 20 çocuk üzerinden değerlendirme yapıldığında kızların %73 sinin olumlu okul algısına sahip olduğu görülürken, erkek çocuklarının % 44'ünün olumlu okul algısına sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla kız çocuklarının erkek çocuklarına oranla daha yüksek oranda olumlu okul algısına sahip olduğu araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır.

Aşağıda kız ve erkek çocuklarının resimlerinden örnekler verilmiştir.

Resim 13: Olumlu (Erkek)

Resim 14: Olumlu (Kız)

Yukarıda olumlu ve olumsuz resimlerin detaylı olarak incelenmiş olması ve verilen örnek resimlerde de görüldüğü üzere kız çocuklarının resimlerinde neşeli figürleri daha çok kullanmalarının yanı sıra olumlu duygu renklerini de daha çeşitli kullandıkları görülmüştür.

TARTIŞMA

Bu araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının nasıl bir okul algısına sahip olduklarının belirlenmesi, çocukların cinsiyet ve anaokulu ile anasınıfına gitme durumlarına göre ilgili literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

Yapılan araştırmada gözlem ve resim analizi sonuçları birbiriyle benzerlik gösterirken, aile ve öğretmenlerle yapılan görüşme sonuçları ile farklılaştığı görülmüştür. Aile ve öğretmenler daha çok çocuğun olumlu okul algısına sahip olduğunu söylerken, gözlem ve resim analizleri sonucunda bu oranın daha düşük olduğu görülmüştür. Bu nedenle araştırmada gözlemlerin yanı sıra çocukların

düşüncelerini özgürce ifade ettiği resimlerden elde edilen sonuçlar çocukların nasıl bir okul algısına sahip olduğunun ortaya konulmasında önemli bir etken olmuştur. Çocuklar kendi içsel dünyalarını keşfedebilmek, zihinlerinde oluşan olguları simgesel bir yapı haline dönüştürebilmek için çizerler. (Fazlıoğlu, 2012). Bir başka ifadeyle çocuk dış dünyaya yönelik algılarını betimlemek için en uygun olan formu çizmeye çalışmaktadır (Aykaç, 2012; Yavuzer, 2016). Çizimlerdeki sıralamalar, çiziliş şekilleri, kullanılan renkler, karalamalar ve eksik öğeler çocuğun iç dünyasını yansıtmaktadır (Diğler, 2012). Çocuğun yaşantısı ve çevresi ile olan etkileşimlerini yansıttığı resimlerinde kullandığı çizgileri, başka bir çocuğun çizgilerinden ayırt edilmektedir (Fazlıoğlu, 2012). Dolayısıyla her çocuğun resmi ve anlattıkları kendine özeldir. Bu nedenle çocuğun kendini en doğal şekilde ifade edebildiği ve kanıtlayabildiği bir araç olarak resim, diğer sanat dallarına nazaran daha etkilidir (Aydın Özönder, 2017). Çocuk, resminde önemli bulduğu ve kendine yakın gördüğü olguları çizmeye çalışacak, parlak renkler kullanarak görünürlüğü sağlamaya çalışacaktır. Eğer çocuk istenen olguyu veya kendisini çizmediyse ya da bir köşede silik olarak çizdiyse, bu durum çocuktaki kaygıyı açıkça ortaya koymaktadır (Halmatov, 2017). Bu bağlamda araştırmanın çocuğu tanımaya yönelik resim analizinin önemini ortaya koyduğu ve eğitimcilere çocukların duygu ve düşüncelerini anlamada yol gösterici olduğu düşünülmektedir.

Araştırma sonuçları çocukların okul algısının anaokulu veya anasınıfına gitme durumuna göre değerlendirildiğinde her iki grupta da aynı oranda olumsuz okul algısına sahip çocuğun olduğu görülmüştür. İlkokul bünyesindeki anasınıflarının daha çok ilkökul eğitim kademesine göre düzenlenen ilkökul binasının içinde bir sınıf olarak yer aldığı, anaokullarının ise sadece okul öncesi eğitim yaş grubuna yönelik eğitim veren bağımsız binadan oluşan okullar olduğu bilinmektedir. İyi bir okul öncesi kurumu çocuğun ihtiyaçlarına cevap verecek, ilgi çekici ve uyarıcı yönünden bol olan çevre niteliklerine sahip olmalıdır (Tok, 2015). Karaküçük'ün (2008) okul öncesi eğitim kurumlarının fiziksel ve mekânsal koşullarını incelediği çalışmasında ana sınıflarının fiziki donanım açısından anaokulları ve kreşlere göre yetersiz düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada okulların sahip olduğu mekânsal özelliklerin çocukların resimleri üzerindeki etkisine tamamen okul öncesi eğitim hizmeti vermeye dönük olarak yapılandırılmış, düzenlenmiş ve çocuklar için daha fazla imkân sunan anaokulu ile ilkökul binasının içinde bulunan ve sadece bir ya da iki sınıf olarak düzenlenmiş, okul öncesi dönem çocuklarından ziyade ilkökul çocuklarına yönelik yapılandırılmış ve düzenlenmiş anasınıfları düzeyinde bakılmıştır. Araştırmada anasınıflarına göre mekân olarak daha iyi imkânlar sunan anaokulunun çocukların okul algılarının üzerinde etkili olmadığı görülmüştür. Çocuğun bireysel özellikleri ve çevresiyle şekillenen iletişim becerileri, okulun ve öğretmenin sunduğu iletişim ortamıyla desteklenebildiği sürece gelişebilmektedir (Öcel, 2002). Öğrenme süreci içerisinde çocukların model olarak dikkate aldığı öğretmenlerin (Aykaç, 2012), çocuklarla yeterli düzeyde ve nitelikli iletişim kurduğu takdirde çocuklardaki okul algısını olumlu yönde destekleyebildiği, bu nedenle de öğretmen niteliklerinin okulun mekânsal özelliklerine göre daha etkili olduğu düşünülmektedir.

Çocukların okul algılarının cinsiyet faktörüne göre ne durumda olduğuna yönelik ortaya çıkan araştırma sonucuna bakıldığında ise oran olarak erkek çocuklarının daha fazla olumsuz okul algısına sahip oldukları görülmüştür. Bağçeli Kahraman (2018) çocukların okula uyum sürecine ilişkin anaokulu öğretmenleri ve annelerle yaptığı görüşmeler sonucunda ortaya koyduğu çalışmada erkek çocukların kız çocuklarına oranla daha çok uyum problemi yaşadığını belirtmiştir. Kaya ve Akgün (2016) okul öncesi dönem çocukların okula uyum düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelediği araştırmasında da benzer şekilde kız çocuklarının erkek çocuklara oranla okula uyum sağlama düzeylerinin yüksek olduğu, dolayısıyla da erkek çocuklarının daha fazla olumsuz okul algısına sahip

oldukları sonucunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda araştırma sonucunda erkek çocuklarının daha fazla olumsuz okul algısına sahip olmalarının, erkek çocuklarında görülen okula uyum sürecindeki sıkıntılardan kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Ayrıca araştırma sonucunda erkek çocukların oran olarak daha fazla olumsuz okul algısına sahip olmasının bir diğer nedeninin de araştırmaya katılan her iki sınıf mevcudunda çoğunluğun erkek çocuk olması, dolayısıyla da sınıf iklimini bu çoğunluğun etkileyebileceği ve bu durumun olumsuz okul algısı üzerinde de bir etki oluşturabileceğini düşündürmektedir.

SONUÇ

Araştırmada okul öncesi dönem çocukların okulu algılarının nasıl olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bağımsız anaokulu ve anasınıfındaki 20 çocuktan resimler alınmış, sınıf içi gözlemler ve öğretmen ve ailelerle görüşme yapılmış, elde edilen veriler belirlenen araştırma soruları kapsamında incelenmiştir. Bu araştırma soruları çocukların okul algılarının anasınıfı ve anaokuluna devam etme durumlarına göre ve okul algılarının cinsiyet faktörüne göre nasıl olduğudur.

Çocukların anaokuluna veya anasınıfına gitme durumlarına göre okul algılarının aynı düzeyde olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda anaokuluna ve anasınıfına giden dörder çocuğun olumsuz okul algısına sahip olduğu görülmüştür. Öğretmen ve ailelerle yapılan görüşmeler sonucunda olumlu okul algısına sahip olduğunu düşündükleri çocukların okul algısının, araştırmacı gözlemleri ve resim analizleri sonucunda olumlu olmadığı görülmüştür. Olumlu okul algısına sahip olan çocukların üç ana kriterin yanı sıra neşeli figürleri anasınıfındaki çocukların çoğunluğunun kullandığı, anaokulundaki çocukların çoğunluğunun ise okul içinde kendini çizdikleri belirlenmiştir.

Öğretmenlerinin yapılan görüşmelerde olumsuz okul algısına sahip çocukların okulun başlarında uyum problemleri yaşadıklarını, arkadaş edinmede çekimser davrandıklarını, fakat sonradan uyum sağladıklarını ifade etmiş oldukları görülmektedir. Ailelerle yapılan görüşmelerde ise genel olarak çocukların okul algılarına olumlu görüş belirttikleri, sadece anasınıfında iki ailenin çocuklarının olumlu okul algısına sahip olmadığını belirttikleri görülmüştür.

Belirlenen bu üç ana kriter doğrultusunda araştırmanın ikinci sorusu olan çocukların okul algılarının cinsiyet faktörüne göre nasıl olduğu değerlendirildiğinde 11 kız ve 9 erkekten oluşan 20 çocuk içerisinde beş erkek ve üç kız çocuğunun olumsuz okul algısına sahip olduğu belirlenmiştir. Oran olarak bakıldığında kız çocuklarının %73'ü olumlu okul algısına sahipken, erkek çocukların %44'ü olumlu okul algısına sahip olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bir diğer ifade ile kız çocuklarının erkek çocuklara oranla daha yüksek olumlu okul algısına sahip olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak çocukların nasıl bir okul algısına sahip olduğu yönünde yapılan bu araştırmada çocukların çoğunluğunun olumlu okul algısına sahip olduğunun, ancak bazılarının okul algılarının aileler ve öğretmenler tarafından olumlu olarak değerlendirilirken gözlem ve resim analizlerinde olumsuz olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında çocukların okul algısının anasınıfı ve anaokulu değişkenine göre bir farklılık göstermediği, cinsiyet olarak bakıldığında ise kızların lehine olumlu okul algısı sonucu ortaya çıktığı görülmüştür.

ÖNERİLER

Yapılan bu araştırma doğrultusunda çocukların olumlu okul algılarını geliştirebilmelerine yönelik aşağıda önerilerde bulunulmuştur.

- Çocukların okula başlama sürecinde özellikle olumlu okul algılarını geliştirmeye yönelik eğlenceli etkinlikler ve oyunların ön plana çıkarılması;
- Öğretmenlerin çocukların nasıl bir okul algısına sahip olduklarını daha iyi anlayabilmelerine yönelik soru sorma, resim çizdirme gibi farklı tekniklerin kullanımına ve bunların analizine yönelik konferans ve seminerlerin verilmesi
- Ailelerin çocuklarında oluşan okul algısı üzerine nasıl bir gözlem ve takip yapmaları gerektiğine yönelik seminer ve bilgilendirme toplantılarının düzenlenmesi
- Çocuklarda olumsuz okul algısının çıkması durumunda eğitimcilere neler yapabilecekleri ile ilgili strateji ve önerilerde bulunabilecek daha kapsamlı araştırmalar yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Aksoy, P. & Baran, G. (2010). 60-72 Aylık çocukların okula ilişkin algılarının resim yoluyla incelenmesi. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 283-289.
- Arastaman, G., Fidan, Ö.İ., & Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik: Kuramsal bir inceleme. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi* 15 (1).
- Artut, K. (2017). *Okul öncesinde resim eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ayaydın, A. (2010). Okul öncesi dönemde görsel sanatlar eğitiminin bireye kazandırdığı değerler. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1). 187-200.
- Aykaç, N. (2012). İlköğretim öğrencilerinin resimlerinde öğretmen ve öğrenme süreci algısı. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 298-315.
- Bağçeli Kahraman, P. (2018). Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum sürecine ilişkin anaokulu öğretmenlerinin ve annelerinin görüşleri. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi* 1(2), 3-20
- Başaran, S., Gökmen, B., Akdağ, B. (2014). Okul öncesi öğrencilerinin okula uyum sürecinde öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 2(2), 197-223.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. A., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2013). *b*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çiçekler, C. Y., & Koruklu, N. Ö. (2013). 4-6 Yaş arasındaki çocukların serbest resim çalışmalarındaki resim özellikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28-2), 229-376.
- Diğler, M. *Okul öncesinde resim eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi
- Ercivan Zencirci, D. (2012). Okul öncesi dönemde resim eğitimi dersi kolaj uygulamaları. *Ege Bilim Dergisi*, 2(13), 76-90
- Fazlıoğlu, Y. (2012). *Erken çocukluk ve eğitimi*. Edirne: Paradigma Kitapevi Yayınları.
- Halmatov, (2017). *Çocuk resimleri analizi ve psikolojik resim testleri*. Ankara: Pegem Akademi
- Kaya, Ö. S., Akgün E. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların okula uyum düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Elementary Education Online* 15(4), 1311-1324.
- Kaya, Ö.S., Akgün, E. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların okula uyum düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online Dergisi* 15(4). 1311-1324
- Koçyiğit, S. (2014). Çocukların bakış açısıyla okul öncesi eğitim. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(36), 203-214.
- Köksal Akyol, A., (2015). *Okul öncesi eğitim programları*. Ankara: Hedef CS.

- Okcay Çam, M. & Baysan Arabacı, L. (2010). Tutum ölçeği hazırlamada nitel ve nicel adımlar. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi* 2, 59-71.
- Oktay, A. (2007). *Yaşamın sihirli yılları: okul öncesi dönemi*. İstanbul: Epsilon
- Oktay, A. (2010). *İlköğretime hazırlık ve ilk öğretim programları*. Ankara: Pegem Akademi
- Öcel, N. (2002). *İletişim ve çocuk*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları
- Özdemir, M. & Kalaycı, H. (2013). Okul bağlılığı ve metaforik okul algısı üzerine bir inceleme: Çankırı ili örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 13(4), 1-13.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 11(1), 323-343.
- Özönder Aydın, U. (2017). Okul öncesi resim eğitiminde çocuğun çizgisel gelişimi (2-7 yaş). *Kastamonu Eğitim Dergisi* 25(6), 2215-2228.
- Savaş, İ. (2014). *Çocuk resmi ve bilinçaltı* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Skybo, T., Ryan-Wengwe, N. & Su, Y. (2007). Human figure drawings as a measure of children's emotional status: Critical review for practice. *Journal of Pediatric Nursing*, 22(1), 15-28.
- Tok, E. (2015). *Okul öncesi eğitimde eğitim ortamları*. G. Uyanık Balat (Ed.), Okul öncesi eğitime giriş. Ankara: Nobel.
- Ulutaş, İ. (Ed.) (2015). *Okul öncesinde görsel sanat eğitimi*. Ankara: Hedef CS.
- Uyanık Balat, G.(Ed.) (2013). *Okul öncesi eğitime giriş*. Ankara: Pegem Akademi.
- Uysal, H., Aydos, E. H., Akman, B. (2016). Okul öncesi dönem çocuklarının sınıfa uyumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(3), 617-645.
- Yavuzer, H. (2016). *Resimleriyle çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım A., Şimşek H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yukay Yüksel, M., Canel, N., Mutlu, N., Yılmaz, S., Çap, E. (2015). Okul öncesi çağdaki çocukların "iyi" ve "kötü" kavram algularının resim analizi yöntemiyle incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi* 13(29), 271-303.